

Η ΠΑΙΔΕΙΑ, ΩΣ ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΑΡΕΤΗ

Ενώ έχουν γραφεί βιβλιοθήκες άπειρες για την **Παιδεία** και τη αξία της για τον άνθρωπο. Ενώ άπειροι συγγραφείς έχουν μελετήσει την Παιδεία των λαών όλης της ιστορικής πραγματικότητας. Ενώ τη θεωρούμε στην εποχή μας δεδομένη και υπάρχουσα...άπειρα «ενώ», εντούτοις σήμερα ζούμε το μεγαλύτερο **έλλειμμά** της.

Στο έλλειμμα Παιδείας αποδίδεται η **δυστυχία**, που μαστίζει πολλούς συνανθρώπους μας σήμερα, παρά την αφθονία υλικών αγαθών, που προσφέρει η τεχνολογία, η οποία έχει αναπτυχθεί σε αξιοθαύμαστο βαθμό. Σε έλλειμμα παιδείας οφείλεται κατά βάση το άγχος και ο φόβος που κατακυριεύει τον σύγχρονο άνθρωπο.

Τα σχολεία, τα πανεπιστήμια παράγουν τόση γνώση, αλλά εμείς μένουμε κατάπληκτοι, γιατί οι άνθρωποι δεν μπορούν να βρουν εύκολα ένα κοινό παρονομαστή **αγαστής συμβίωσης**. Δεν μπορούμε να κατανοήσουμε τα όσα ο διπλανός μας λέει παρά την υψηλή ποιότητα της «γλώσσας», που χρησιμοποιούμε! Δεν μπορούμε να βρούμε τρόπο που να μη πληγώνουμε τις σχέσεις μας Δεν αντιλαμβανόμαστε τη θέση του άλλου. Γίναμε **εγωιστές και προσωπολάτρες**. Πιστεύουμε ότι είμαστε ελεύθεροι και εντούτοις ζούμε κάτω από την καθημερινή πίεση και συντριβή της **προσωπικότητάς** μας. Τεράστια και αναπάντητα ερωτήματα.

Είμαστε καλύτερα σε σχέση με τους παλαιότερους Δηλαδή πιο ευτυχισμένοι! Πιο ασφαλείς! Πιο χαρούμενοι! Έχουμε καθαρότερη εικόνα της πραγματικότητας από τους παλαιότερους; Χαιρόμαστε την ομορφιά καλύτερα. Προσβλέπουμε στο διπλανό μας με βλέμμα πιο ηθικό και ειλικρινές. Και αν τα παραπάνω ερωτήματα έχουν αρνητικό πρόσημο τότε τι φταίει. Όταν οι χώρες του κόσμου έχουν γεμίσει από πανεπιστήμια και σχολεία! Όλοι μας, μάλιστα όλοι μας κάθε φορά που συναντάμε μια κακή συμπεριφορά σε κάποιον άλλο λέμε ότι είναι θέμα παιδείας. Εντάξει εντοπίσαμε την ασθένεια! Ποιος όμως φταίει για την έλλειψή της. Που οφείλεται το κενό!

Μια εύκολη απάντηση βρίσκεται και είναι αρκετά εύλογη. Άλλαξε η δομή της οικογένειας. Η μάννα βγήκε στη ζωή για να καλύψει ανάγκες επιβίωσης. Το σχολείο έχει τόσα πολλά να μάθει στους μαθητές και δε μένει χρόνος για κάτι προσωπικό. Η τηλεόραση έχει αναλάβει την...**ευθύνη της διαπαιδαγώγησης!** Τα αποτελέσματα τα γνωστά. Μα θα μου πείτε αφού δόθηκε «προτεραιότητα» στην εμπορική πλευρά των «πνευματικών» προϊόντων. Δηλαδή ό,τι πουλάει αυτό παρουσιάζεται. Αυτό θέλει η «πλειοψηφία και η ακροαματικότητα» αυτό που λάνε και τα ΜΜΕ. Και στο διαδίκτυο το ίδιο επίπεδο κυκλοφορίας έχουμε. Είναι απόλυτα εξαιρετικά ελάχιστες οι όμορφες και ηθικές ιδέες. Και πάλι θα μας πουν ότι «έτσι μας έμαθαν»!

Και όμως μόνο η παιδεία διαμορφώνει τα πρόσωπα. Η υγιής Παιδεία συνιστά το πρωταρχικό τρόπο επιρροής στο άτομο κατά τη διαμόρφωση της προσωπικότητας. Το γονιδιακό κληροδόμημα, επί του παρόντος δεν αλλάζει. Ο χρόνος, η εποχή, γέννησης επίσης είναι καθορισμένος από την «τύχη». Ο τόπος καταγωγής επίσης, σχετικά πολύ δύσκολα μπορεί να αλλάξει, φυσικά λόγω μετακίνησης σε άλλο τόπο. Έτσι η μόνη δυνατή επιρροή απομένει η Παιδεία. Το πολύπλοκο αυτό φαινόμενο για το οποίο μιλάμε.

Τελικά, φαίνεται, ότι η Παιδεία, ενώ αναγνωρίζεται γενικά ως βασική αξία, εντούτοις δεν έχει τύχει μιας «πειστικής» διαδικασίας, ώστε η αποδοχή της να μη μένει στον τύπο αλλά να μπαίνει και στην ουσιαστική πρακτικά εφαρμογή της. Η θεωρητική βάση είναι σε σημαντικό βαθμό αναπτυγμένη. Φαίνεται όμως ότι ο πρακτικός τρόπος εφαρμογής της παρουσιάζει ένα **έλλειμμα σημαντικό**. Επίσης η ιεράρχηση, ως τρόπος ζωής, έχει χάσει την προτεραιότητα που έπρεπε να έχει. Επίσης η μέθοδος προσέγγισης, ως πολύπλοκου και βραδύτατου φαινομένου δεν «αρμόζει» στον σύγχρονο ρυθμό ζωής. Εν κατακλείδι, όμως, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το **έλλειμμα παιδείας** που παρατηρείται οφείλεται σε δυο βασικά στοιχεία:

- Πρώτον, στο ότι η θεώρηση ως αξίας δεν έχει τονιστεί στο σημείο που πρέπει, δηλαδή δεν έχει λάβει την **πρώτιστη θέση** στην ανάπτυξη του σημερινού ανθρώπου-προσώπου.
- Και δεύτερον δεν έχει γίνει αντιληπτό στο βαθμό που είναι αναγκαίο, ότι απαιτείται ένας τρόπος προσέγγισης της παιδείας, μια **ουσιαστική τέχνη**, όπως αυτή της **αλήθειας**, του **κάλλους** και της **ηθικής**. Δηλαδή **μας λείπει ένας τρόπος παιδείας για να προσεγγίσουμε την Παιδεία**. Κάτι αντίστοιχο με τον τρόπο γνώσεως της ικανής γνώσης.

Ο άνθρωπος συνιστά **πρόσωπο**. Ο άνθρωπος, με τα συνεχώς εξελισσόμενα μέσα, που ο ίδιος ανέπτυξε, αποκτά απίθανα μεγάλο αριθμό πληροφοριών, αλλά η απόκτηση της αλήθειας, δηλαδή σαφούς εικόνας της πραγματικότητας, καθίσταται όλο και περισσότερο πιο πολύπλοκη υπόθεση. Ένα νέο «χάος» ειδήσεων δημιουργήθηκε. Το άλγος του Σίσυφου τον βαρύνει ακατάπαυτα. Ένα πρόβλημα επιλύει και αναφύονται πολύ περισσότερα. Ο ίδιος ο άνθρωπος είναι ένας «ζωντανός λογαριασμός» και μάλιστα «ανοιχτός». Κανείς, ούτε ο ίδιος, δεν μπορεί να προβλέψει τι θα προστεθεί ακόμη ή θα αφαιρεθεί, τι θα εξαλειφθεί ή τι θα απομείνει ανεξόφλητο από χρεώσεις;

Η γνώση του ανθρώπινου είναι και ειδικότερα η **αυτογνωσία** είναι ένας μεγάλος άθλος. Το «γνώθι σαυτόν», που χάρισε στον Σωκράτη τον θάνατο και την αθανασία, σήμερα το ξέρουμε, ότι σημαίνει την **ανυπολόγιστη αξία**, που έχει για τον άνθρωπο, η απόφαση να μάθει και να γνωρίσει τα όρια των δυνάμεών του. Ο ίδιος ο άνθρωπος παρά το ότι είναι το μοναδικό έμβιο ον, που μπορεί να θεωρήσει τον εαυτό του, ως αντικείμενο γνώσης, ακόμη και μετά από χιλιάδες έλλογου βίου **δεν έχει πετύχει ορισμό του εαυτού του με συγκεκριμένο τρόπο**.

Ψάχνουμε χρόνια τώρα να βρούμε μια έννοια, που να συμπεριλαμβάνει όλα τα ανθρώπινα στοιχεία. **Άνθρωπος, άτομο, υποκείμενο, πρόσωπο**. Από πού προέρχεται! Ποια είναι τα χαρακτηριστικά, που τον ξεχωρίζουν από τα άλλα έμβια όντα! Ποιος ο σκοπός του ερχομού του σε αυτόν τον κόσμο! Ποια η σχέση με τον Κόσμο και πως μπορεί να δοθεί νόημα στη ζωή του. Ποιες είναι οι δυνάμεις που τον παρακινούν σε ενέργειες; Το είναι του μένει σταθερό και αμετάβλητο ή μεταβάλλεται και πως; Η ιδιοσυστασία είναι απλή, σταθερή η ίδια σε όλους τους ανθρώπους; Τεράστια και αναπάντητα ερωτήματα. Και όμως η ζωή του ανθρώπου, με τη σημερινή μορφή του, **ξεπερνά τις 200.000 χρόνια**.

Εκείνο όμως που φαίνεται ότι μένει σχεδόν αμετάβλητο είναι η μόνιμη ανάγκη να αγωνίζεται για την επιβίωσή του επάνω στη Γη. Ζει μέσα σε ένα πλήθος αποριών-προβλημάτων, δοκιμών, αποτυχιών και επιτυχιών. Σε μια αλληλουχία **πλάνης και αλήθειας**. Σε μια εναλλαγή **καλού και κακού** και σε μια σύνθεση του **ωραίου και άσχημου**. Σε ένα κόσμο **φόβου και γαλήνης**.

Οι δυνάμεις του πηγάζουν από το «ρίζωμά» του στη Μεγάλη Φύση. Το ανθρώπινο **ον έχει μέσα στον κώδικα της ιδιοσυστασίας του καταβολές από τους προγόνους του**. Ακόμη δεν μπορεί να επέμβει άμεσα σε αυτές, κανείς, όμως, δε γνωρίζει τι θα γίνει στο μέλλον. **Δέχεται, όμως, ως υποκείμενο, και ένα πλήθος επιρροές από την κοινωνία, όπου ζει, και τον πολιτισμό των λαών**. Τελικά, όμως, είναι το ίδιο το άτομο αντικείμενο επίδρασης μέσω της αγωγής και εκ μέρους του εαυτού του. Με την αγωγή μπορεί να αποκτήσει και άλλες ικανότητες, με τις οποίες θα κατορθώσει να αντιμετωπίσει το πλήθος των αναγκών, που του προκαλεί η ίδια η ζωή.

Ο πλούσιος **νοητικός εξοπλισμός**, σε συνδυασμό με τον συναισθηματικό και ενστικτωματικό εσωτερικό του κόσμο, δηλαδή την **εσωτερική πηγή ενέργειας**, κάθε φορά τον καθιστά ικανό να αντιδρά και δρα με μια **μεγάλη ισχύ, για το ατομικό και γενικό καλό**. Η **θαυμάσια αυτή υλική, πνευματική, νοητική και ψυχική σύνθεση είναι η ανθρώπινη προσωπικότητα**. Της **προσωπικότητας την ανάπτυξη έχουν σκοπό η Παιδεία και η Αγωγή του ατόμου**.

Στο σημείο αυτό θαρρούμε ότι πρέπει να τονιστεί ένα νέο στοιχείο. Η άποψη της **τελείωσης της προσωπικότητας**, που θεωρείτο ως οδηγός και είχε ως προϋπόθεση μια πιο σταθερή κατάσταση στον κόσμο και θεωρούσε πιο συγκεκριμένες και σταθερές και ανακτήσιμες με την αγωγή ικανότητες του ανθρώπου αμφισβητείται με τα σημερινά δεδομένα των επιστημών. Σήμερα η **«ανθρωπινότητα» της προσωπικότητας** εμφανίζεται, ως **ανθρώπινη ενέργεια** [«ισχύς»], προς και με τα πράγματα και τους συνανθρώπους. **Ενεργείται μέσω της γνώσης και οδηγεί στην αυτοπραγμάτωση του ατόμου. Μόνιμα πρότυπα δεν είναι δυνατόν να υπάρξουν. Μόνον μια ιδανική ανθρώπινη εικόνα-ιδέα.** Η μόρφωση του ατόμου σκοπεύει στην ανάπτυξη της **ανθρώπινης προσωπικότητας**, ως πρώτιστης αξίας και στην επικοινωνία-συνύπαρξη του προσώπου- αντικειμένου σε ένα νέο και εξελισσόμενο κόσμο υψηλής ανθρωπινότητας.

Ας μη λησμονούμε ότι ο **Αρχαίος Έλληνας** έχει χαρακτηριστεί ως **«ανθρωποπλάστης»** μεταξύ λαών. Η **Ελληνική Κλασική Παιδεία** δεν συνιστά ανακάλυψη του **υποκειμενικού εγώ**, αλλά η **συνειδητοποίηση των αρχών περί της ουσίας των νόμων περί του Ανθρώπου.**

Για πρώτη φορά στη ζωή της ανθρωπότητας η **αγωγή προς την κατεύθυνση αυτή έλαβε την έννοια της συνειδητής δόμησης. Ήτοι, η πνευματική αρχή των Ελλήνων δεν είναι ατομοκρατία αλλά ο «Ανθρωπισμός (Humanismus)».**

Ήταν απόλυτα φυσιολογικό να αναπτυχθεί μια τέτοια **ασύλληπτη**, σε διαφορετικές προϋποθέσεις, **έννοια**. Εφικτό μόνον από **ένα Λαό** που θεωρεί τη ζωή με το νου του **στοχαστή, τη βιώνει με το συναίσθημα του καλλιτέχνη και ενεργεί στις σχέσεις με την φιλότιτα και ηθική προς τους συνανθρώπους του.**

Δημήτρης Μπάκας
10 Ιαν. 2025